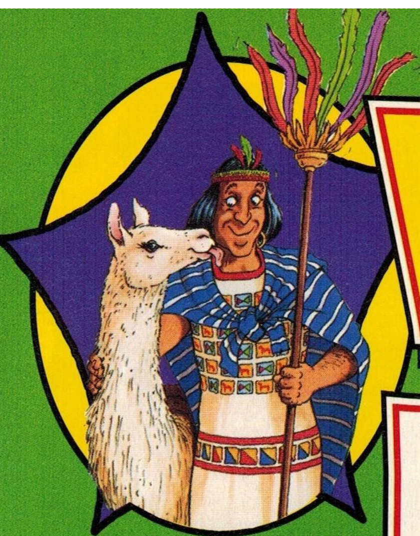

Wally poznaje historię świata!

Wally zwiedza świat!

29(81)

TYGODNIK

®

CENA
3,50 zł

od 31.08.00
do 06.09.00

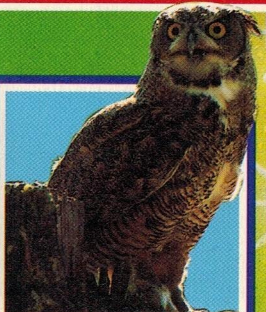
Inkowie

Władcy

Pióropusze

Sowy

INDEKS 354910
ISBN 83-88264-12-5
9 788388 264122

NAKLEJKI, ŁAMIGŁÓWKI I STRASZNE HISTORIE

WITAJCIE, PODRÓŻNICY W CZASIE!

CZY MACIE COŚ PRZECIWKO TEMU, ŻEBYŚMY WYBRALI SIĘ DO SAPA INKI? PRZY OKAZJI SPOTKAMY SIĘ Z HODOWCAMI LAM W ANDACH I ŁYKNIEMY WYJĄTKOWO NIESMACZNE LEKARSTWO. MAM NADZIEJĘ, ŻE NIE CIERPICIE NA LĘK WYSOKOŚCI LUB NIESTRAWNOŚĆ!

WIELKIE ŁOWY

INKOWIE ORGANIZOWALI POLOWANIA NA PUMY, NIEDŹWIEDZIE I LISY. BRAŁO W NICH UDZIAŁ PONAD 30 000 MĘŻCZYZN. MYŚLIWI STALI W WIELKIM KOLE I POWOLI ZBLIŻALI SIĘ DO SIEBIE, ZAMYKAJĄC ZWIERZĘTA W PUŁAPCE.

INKASCY OSADNICY

IMPERIUM INKÓW OBEJMOWAŁO OBSZAR DZISIEJSZEGO PERU, EKWADORU ORAZ CZĘŚCI BOLIWII, CHILE I ARGENTYNY. MIESZKAŁO W NIM PONAD 12 MLN LUDZI. INKOWIE ZBUDOWALI DROGI PRZEZ ANDY, BY MOGLI SIĘ PO NICH PORUSZAĆ POSŁAŃCY Z WIEŚCIAMI ORAZ ARMIA. BYLI BARDZO DOBRYMI ROLNIKAMI I RZEMIEŚLNIKAMI. ALE GDY HISZPANIE PRZYBYLI TUTAJ W POSZUKIWANIU ZŁOTA, ICH WIELKIE IMPERIUM UPADŁO.

W. JACOBS - TRIP

Inkowie uwielbiali taniec i muzykę. Grali na fletach, piszczałkach i fletni Pana, takiej jak ta. Nadal można spotkać ludzi grających pięknie na tych instrumentach.

KIEDY TO SIĘ ZDARZYŁO?

1100 r.	PLEMIĘ INKÓW OSIEDLIŁO SIĘ W CUZCO, MIEŚCIE POŁOŻONYM W WYSOKICH ANDACH.
1300 r.	INKA RUK'A ZOSTAŁ PIERWSZYM WŁADCĄ Z TYTUŁEM SAPA INKI.
lata 1438-1493	IMPERIUM INKÓW ROŚNIE POD RZĄDAMI PACZAKUTI I JEGO SYNA TUPAKA YUPANKI.
lata 1493-1525	PANUJE HUAYNA CAPAC (WYM.: „KAPAK"), KTÓRY PODBIJA KRÓLESTWO QUITO.
1532 r.	ATAHUALPA, SYN HUAYNY CAPACA, ZOSTAŁ SAPA INKĄ. KONKWISTADORZY HISZPAŃSCY NAJECHALI NA KRAJ INKÓW.
1572 r.	HISZPANIE POKONALI OSTATNIEGO WŁADCĘ INKÓW, TUPAKA AMARU.

SŁOWNICZEK

ALPAKA - ZWIERZĘ WYGLĄDAJĄCE JAK KUDŁATA LAMA. LAMY I ALPAKI NALEŻĄ DO RODZINY WIELBŁĄDÓW.

BALSAMOWANIE - ZABEZPIECZANIE MARTWEGO CIAŁA PRZED GNICIEM.

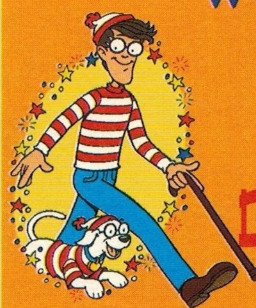
DUCH - RODZAJ ISTOTY, KTÓREJ NIE MOŻNA ZOBACZYĆ ANI DOTKNĄĆ.

KIPU - PĘK KOLOROWYCH SZNURKÓW Z SUPEŁKAMI. INKOWIE UŻYWALI ICH DO ZAPISU INFORMACJI I LICZB.

POST - POWSTRZYMANIE SIĘ OD JEDZENIA, CZĘSTO ZWIĄZANE Z JAKĄŚ RELIGIĄ.

POTOMKOWIE - DZIECI I ICH DZIECI DLA RODZICÓW, NP. WNUKOWIE SĄ POTOMKAMI DZIADKA I BABCI.

W CZĘŚCI 29

W DROGĘ!

SŁYNNI LUDZIE
WŁADCA 2

PODRÓŻE W CZASIE
MASZERUJĄCE MUMIE 4

KOMIKS
KONIEC IMPERIUM 6

DOBRE POMYSŁY
NA SZCZYTACH 8

DLA UWAŻNYCH 10

PODRÓŻE W CZASIE
MAGIA I MEDYCYNA 12

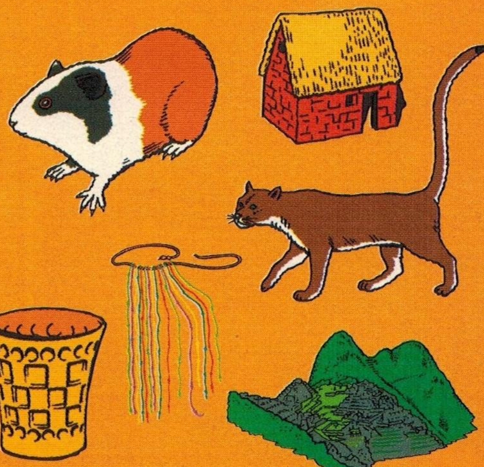
Z NOTATNIKA WENDY
KRAM Z TKANINAMI 14

PRZYGODY WALLY'EGO
WALLY I ZŁOTY OGRÓD 16

ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI 20

SZUKAJ I ZNAJDŹ

ZNAJDŹCIE NA ŁAMACH TEGO ZESZYTU 5 BARWNYCH MINIATUR PRZEDMIOTÓW I ZWIERZĄT. POSZUKAJCIE TEŻ 8 ZŁOTYCH PUCHARKÓW, TAKICH JAK TEN NA DOLE RAMKI.

WŁADCA

WŁADCA INKÓW WSZYSTKO ROBIŁ PO SWOJEMU, NAWET ŻENIŁ SIĘ Z WŁASNĄ SIOSTRĄ!

Początki

Inkowie mieszkali w Peru w Ameryce Południowej. Około 1100 r. byli małym plemieniem rolników, żyjącym w Andach. Do 1525 r. ponad 12 mln ludzi żyło w granicach inkaskiego imperium, rozciągającego się na przestrzeni 3500 km wzdłuż zachodniego wybrzeża Ameryki Południowej.

KAMIENNE BLOKI

CA	SŁOŃ	TO	ŚWIĘ	
KIE	WIEL	DZĄ	CHO	
OB	CY	CZY	WIAŃ	RU
PE	SIAJ	DZI	WET	NA

POŁĄCZ TE KAMIENNE BLOKI, A DOWIESZ SIĘ CZEGOŚ WAŻNEGO, CO DOTYCZY PERUWIAŃCZYKÓW.

Imperium Inków

Twórcą imperium Inków był Paczakuti i jego syn Tupak Yupanki. Paczakuti, odważny i mądry władca, został przywódcą w 1438 r. Wyszkolił Inków na dobrych żołnierzy, a potem poprowadził armię przeciwko sąsiednim plemionom.

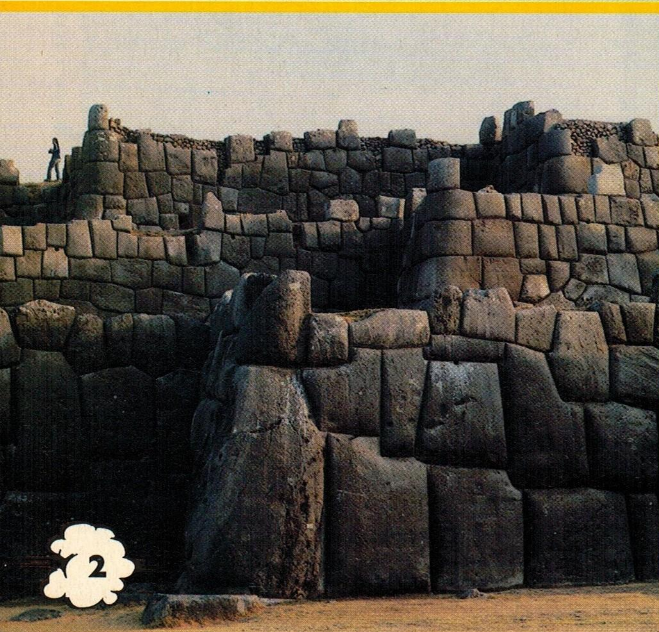
- JAKIE SĄ ULUBIONE CUKIERKI INKÓW?
- PRAL-INKI!

Piechurzy

Inkowie zawsze zwyciężali, a ich imperium rosło. Paczakuti zbudował kamienne drogi, ułatwiające podróże. Jednak Inkowie nie mieli koni i wozów. Większość ludzi musiała chodzić piechotą lub biegać, chociaż Paczakuti był oczywiście noszony!

Syn bóstwa Słońca

Inkowie nazywali swojego władcę Sapa Inką, co znaczy „jedyny władca". Wierzyli, że Sapa Inka jest potomkiem boga Słońca, dlatego też tak go traktowali. Ustanowił on wiele praw i wszystko robił po swojemu! Jego ubranie wyglądało tak jak innych, ale było dużo bardziej miękkie i delikatne. Znawcy uważają, że Sapa Inka nigdy nie zakładał jednego ubrania dwa razy. Wszyscy szlachetnie urodzeni Inkowie nosili złote kolczyki, ale Paczakuti miał największe i najpiękniejsze. Sapa Inka był zbyt dostojny, by pojąć za żonę zwykłą dziewczynę. Paczakuti musiał poślubić potomka boga Słońca – swoją siostrę lub kuzynkę! Władca mógł mieć też setki innych żon, a z nimi mnóstwo dzieci. Nie jesteśmy pewni, ile dzieci miał Paczakuti, ale jego syn Tupak Yupanki miał ich aż 90!

Paczakuti mieszkał w Cuzco, stolicy Inków. Budowle wzniesiono z bloków kamiennych ściśle dopasowywanych do siebie, które przy trzęsieniach ziemi obluzowywały się i z hukiem spadały na dziedziniec.

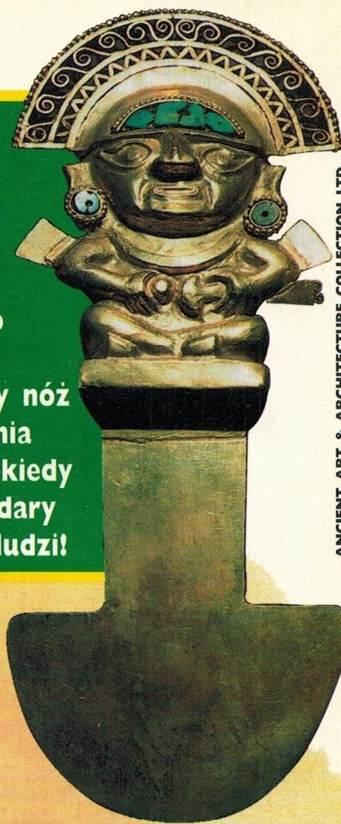

ALE WYGODA!

SAPA INKA BYŁ WŁADCĄ, KTÓREGO NOSZONO W DREWNIANEJ LEKTYCE, ZDOBIONEJ ZŁOTEM. NA GŁOWĘ WKŁADANO MU ZŁOTY PIÓROPUSZ.

Ci, którzy zbliżali się do Paczakuti, musieli zdjąć sandały. Jedzenie podawano mu na talerzach ze złota i srebra, a najlepsi grajkowie umilali czas muzyką.

Bogaci Inkowie złoto nazywali „potem Słońca" i mieli go bardzo dużo. Ten skrwawiony złoty nóż służył do składania ofiar bogom. Niekiedy jako wyjątkowe dary składano nawet ludzi!

ANCIENT ART & ARCHITECTURE COLLECTION LTD

Maszerujące mumie

INKOWIE KOCHALI SWOJE MUMIE - ZABIERALI JE NAWET NA UROCZYSTOŚCI I UCZTY!

Wielkie słońce

Inkowie czcili wiele bóstw, ale najważniejszy był kult Słońca, czyli boga Inti. Inkowie uznawali go za „dawcę życia". Obserwując położenie Słońca na niebie, ułożyli kalendarz, by inkascy rolnicy wiedzieli, kiedy siać zboże. Inkowie uważali, że ich władca jest synem Słońca, a więc też bogiem. Kiedy Sapa Inka umierał, jego ciało balsamowano i mumifikowano. Mumię suszono i sadzano na tronie w pałacu. Zmarły władca miał służących, którzy mu usługiwali!

ZŁOTA TARCZA

UŁÓŻCIE Z LITER SIEDEM SŁÓW ZWIĄZANYCH Z KRAJEM INKÓW.

Parada mumii

W świętach uczestniczyli wszyscy Inkowie, nawet mumie zmarłych władców! Najważniejszym świętem było Inti raymi, poświęcone Słońcu, obchodzone w czerwcu. Mumie dawnych Sapów ubierano w złote szaty i zabierano do świątyni Słońca.

Świąteczne dni

Mumie sadzano na stołkach obok żyjącego Sapa Inki, by mogły widzieć świętujących! Wprowadzano sto śnieżnobiałych lam w czerwonych i złotych uprzężach. Składano je w ofierze bogu Inti, co miało zapewnić urodzaj. Inkowie świętowali, pili i tańczyli do zmroku. Królewskie mumie wkładano do specjalnych wnęk w murze świątyni, aby były gotowe na kolejne dni świąt. Potem w pochodzie odnoszono je do ich pałaców.

BRRR MAKABRA

- SŁUDZY TRAKTOWALI MUMIE WŁADCÓW JAK ŻYWYCH LUDZI. PRZYNOSILI IM JEDZENIE, MYLI JE I PRZEBIERALI. MUMIE PRZYJMOWAŁY TEŻ GOŚCI! - ŻYJĄCY SAPA INKA „ROZMAWIAŁ" Z MUMIAMI, KTÓRE RADZIŁY MU, JAK MA POSTĘPOWAĆ. TYLKO ON MÓGŁ JE USŁYSZEĆ, WIĘC OD NIEGO ZALEŻAŁO, CO PRZEKAŻE PODDANYM JAKO SŁOWA ZMARŁYCH WŁADCÓW.

Inkowie układali mumie w pozycji siedzącej! Balsamiści wyciągali wnętrzności, a na ich miejsce wkładali zioła. Ciała pozostawiano na pustyni do wysuszenia. Czasami wędzono je w dymie. Mumie bogaczy miały na twarzach złote maski.

ANCIENT ART & ARCHITECTURE COLLECTION

Dzisiejsi mieszkańcy Peru nadal obchodzą hucznie święto ku czci Słońca. Przebierają się w dawne tradycyjne stroje, ale – rzecz jasna – nie składają już ofiar!

Wszyscy chcieli zobaczyć mumie Sapa Inków niesione na święto Słońca. Ludzie bawili się beztrosko, tańcząc i ucztując.

- DLACZEGO NIEKTÓRZY INKOWIE NIE BAWILI SIĘ PODCZAS ŚWIĄT?
- BO BYLI SZTYWNI JAK MUMIE!

KONIEC IMPERIUM

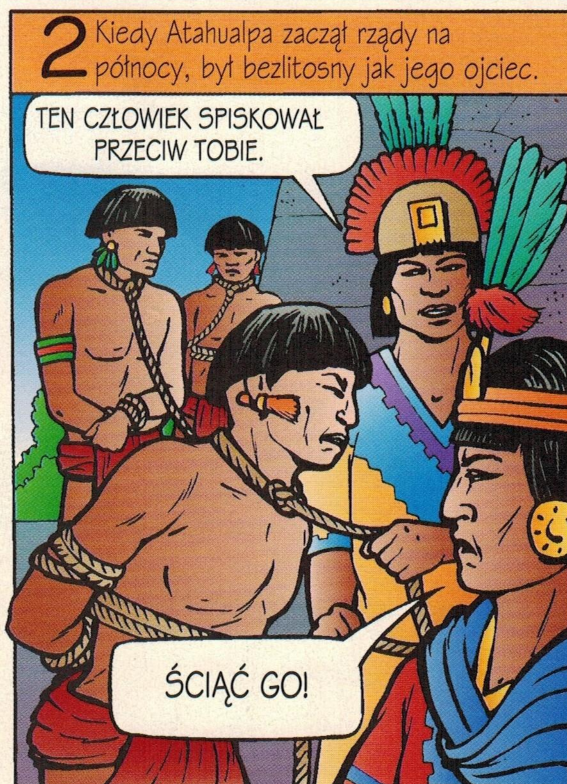
ATAHUALPA BYŁ BEZLITOSNYM WŁADCĄ. NIC NIE MOGŁO GO POWSTRZYMAĆ PRZED REALIZACJĄ WOJENNYCH PLANÓW. DOPIERO HISZPANIE OKAZALI SIĘ GODNYMI PRZECIWNIKAMI.

Atahualpa urodził się około 1500 r. Jego ojciec, Huayna Capac, był Sapa Inką - władcą wszystkich Inków - silnym i przerażającym. Atahualpa również zasłynął jako okrutny i ambitny wódz. Żądny zaszczytów, stał się ulubieńcem Huayny, który chciał, żeby Atahualpa objął władzę po jego śmierci. Niestety, wcześniej tron obiecał Huascarowi, starszemu przyrodniemu bratu Atahualpy.

Imperium Inków było ogromne. Rozciągało się 3500 km z północy na południe, od Andów do wybrzeża Pacyfiku, dlatego trudno było nim rządzić. Pod koniec panowania Huayny plemię Cargue z północy zaczęło sprawiać kłopoty. Huayna rozkazał ściąć wszystkich mężczyzn, zdolnych do noszenia broni, a ich ciała wrzucić do jeziora. Huayna rozumiał, że w przyszłości potrzebny będzie silny władca, który utrzymałby plemiona w posłuszeństwie. Obawiał się, że Huascar nie poradzi sobie z tym zadaniem...

5 Atahualpa i jego ludzie pomaszerowali na południe, aby zaatakować ziemie Huascara. Stoczyli wiele potyczek, aż w końcu, w 1532 r. obie armie stanęły naprzeciw siebie.

ŻOŁNIERZE HUASCARA NIE DORÓWNUJĄ MOJEJ ARMII!

6 Zwyciężyła armia Atahualpy, który rozkazał zabić Huascara i jego rodzinę. Ruszył do stolicy kraju, Cuzco. Zatrzymał się w Cajamarca (wym.: „Kahamarka") na północ od miasta.

WKRÓTCE WKROCZYMY TRIUMFALNIE DO CUZCO.

JACYŚ OBCY LUDZIE PODĄŻAJĄ DROGĄ!

WEŹCIE ATAHUALPĘ DO WIĘZIENIA!

7 Obcymi okazali się hiszpańscy żołnierze, dowodzeni przez Francisca Pizarro. Mieli oni zbroje, miecze, pistolety i konie, które wzbudzały w Inkach wielki strach.

8 Hiszpanie podbili Inków i uwięzili Atahualpę na osiem miesięcy. Dowiedziawszy się, że wrogowie kochają złoto, Atahualpa zaoferował olbrzymi okup za uwolnienie go.

CZY UWOLNISZ MNIE, JEŻELI MÓJ LUD NAPEŁNI TEN POKÓJ ZŁOTEM?

ZGODA.

JEŚLI ZOSTANIESZ CHRZEŚCIJANINEM, BĘDĘ MÓGŁ CI POMÓC.

NIECH TAK BĘDZIE.

9 Pizarro nie dotrzymał słowa. Atahualpa miał być spalony na stosie. Zmumifikowanie jego ciała byłoby niemożliwe. Zgodził się zostać chrześcijaninem i wyrok zamieniono na uduszenie. To był koniec wielkiego imperium Inków.

DOBRE POMYSŁY

NA SZCZYTACH

INKOWIE MUSIELI BYĆ POMYSŁOWI, CHCĄC MIESZKAĆ W WYSOKICH GÓRACH.

Na wysokościach

Inkowie mieszkali wysoko w Andach. Niełatwo było tam uprawiać ziemię, ale Inkowie wiedzieli, jak temu zaradzić. Na stokach gór wycięli olbrzymie stopnie, zwane tarasami, na których uprawiali rośliny. Rolnicy budowali mury zatrzymujące glebę na miejscu i kopali kanały dostarczające wodę na pola.

DZIWNY GONIEC

CI INKASCY POSŁAŃCY WYGLĄDAJĄ PODOBNIE, ALE JEDEN NIE PASUJE DO RESZTY. KTÓRY Z NICH?

A B C D E F

Może rybkę?

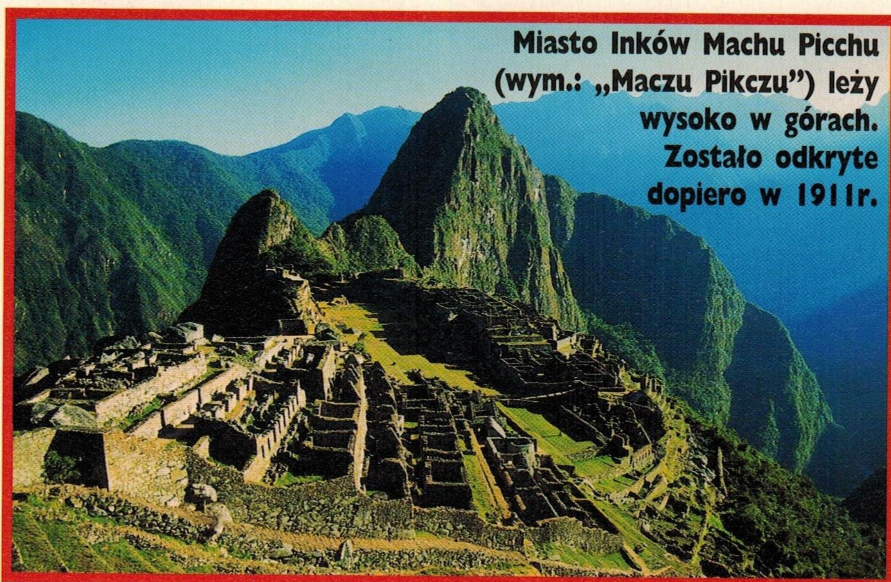
Najważniejszymi roślinami uprawnymi były ziemniaki i kukurydza. Inkowie uprawiali też fasolę, guawy, paprykę, orzeszki ziemne, pomidory, awokado i chili. Bogaci Inkowie jedli nawet świeże ryby. Ich transport z wybrzeża do stolicy kraju zajmował posłańcom tylko dwa dni!

Zwierzęta Inków

Inkowie hodowali pięć gatunków zwierząt: kaczki, świnki morskie, psy, alpaki i lamy. Zjadali nawet świnki morskie! Psów używali podczas polowań, a alpaki i lamy dostarczały im delikatnej wełny. Lamy przenosiły też ciężkie ładunki.

Budujemy mosty!

Inkowie budowali mosty nad przepastnymi dolinami. Krótkie budowano z kamienia. Dłuższe, mające ponad 60 metrów, robiono z lin. Były one tak wąskie, że przejść mogła tylko jedna osoba.

Miasto Inków Machu Picchu (wym.: „Maczu Pikczu") leży wysoko w górach. Zostało odkryte dopiero w 1911r.

WARTO WIEDZIEĆ

INKOWIE PRZESYŁALI WIADOMOŚCI PRZEZ POSŁAŃCÓW. TAKI GONIEC PRZEBIEGAŁ NAWET 3 KM. GDY DOCIERAŁ DO STACJI NAZYWANEJ TAMBO, PRZEKAZYWAŁ WIADOMOŚĆ NASTĘPNEMU BIEGACZOWI. W CAŁYM PAŃSTWIE INKÓW BYŁO 12 TYS. KM DRÓG!

- JAK NAZYWA SIĘ NAJBARDZIEJ ZNANE ZWIERZĘ INKÓW?

- REKLAMA.

Peruwiańscy chłopi wciąż używają lam. Dawniej ładunki przewożono tylko na lamach. Zwierzęta te nie mogą nosić ludzi. Wszyscy Inkowie, poza szlachetnie urodzonymi, chodzili zawsze pieszo.

ANDY JILLINGS/TONY STONE WORLDWIDE

Goniec dął w muszlę, by dać znać zmiennikowi, że się zbliża. Inkowie nie posługiwali się pismem. Zamiast tego wiązali supełki na kolorowych sznurkach. System ten nosi nazwę „kipu".

PROCESJA INKÓW

W TYM TYGODNIU PRZYGLĄDAMY SIĘ BACZNIE PERU, DRODZY PODRÓŻNICY. ZNALAZŁEM SIĘ NA DRODZE PROCESJI INKÓW. CHYBA WSZYSCY ULEGLI PANICE. CZY JUŻ MNIE WIDZICIE? JEST TU TEŻ GROŹNA ZGRAJA HISZPAŃSKICH ŻOŁNIERZY SZUKAJĄCYCH ZACZEPKI. OMIJAJCIE ICH, ALE ZNAJDŹCIE ZA TO:

- ŁASUCHA, KTÓRY CHRUPIE LIZAKA.

- DWÓCH HISZPAŃSKICH ŻOŁNIERZY Z DZIWACZNYMI HEŁMAMI - JEDEN MA NA GŁOWIE RONDEL, A DRUGI NAŁOŻYŁ CEDZAK.
- WYSTRZAŁOWE SIEDZENIE.
- ZAKOCHANĄ LAMĘ!

I TO BY BYŁO JUŻ WSZYSTKO. ALE, ALE! POSZUKAJCIE JESZCZE JEDNEJ RZECZY - PANTALONÓW W GROCHY:

- CO WOŁAŁ KUCHCIK WNOSZĄCY DESER DLA SAPA INKI?
- MALINKI DLA SAPA INKI.

MAGIA I MEDYCYNA

INKOWIE MIELI RÓŻNE POMYSŁY NA WYLECZENIE CHORÓB. NIEKTÓRE Z NICH NAWET SKUTECZNE.

Duchy kamieni

Inkowie ciągle wypatrywali znaków od bogów. Chorobę traktowano jako niełaskę bóstw. Chory Inka musiał więc odgadnąć, dlaczego bogowie rozgniewali się na niego! Inkowie szli do kapłanów, aby ci objaśnili im odpowiedzi z zaświatów i doradzili, co należy czynić. Inkowie wierzyli także w dobre i złe duchy. Myśleli, że są one dosłownie wszędzie – w górach, strumieniach, mostach i w kamieniach. Inkowie sądzili, że mogą one wywołać chorobę, chyba że zostały obdarowane jedzeniem lub garncami piwa! Jeśli udobruchali bogów, uważali, że chorobę mógł wywołać czarownik, rzucając urok.

- JAK DŁUGO ŻYŁ TUPAK YUPANKI?

- OD URODZIN AŻ DO ŚMIERCI.

Osobliwe leczenie

Inkowie, lecząc, łączyli religię i magię. Kapłan mógł zalecić choremu modlitwę lub kilkudniowy post. Kapłani używali lekarstw, które robili z roślin. Niektóre z tych składników stosuje się do dziś. Inkowie mieli mądrych chirurgów. Gdy ktoś cierpiał na ciągłe bóle głowy, robili mu dziurę w czaszce. Zmniejszało to ciśnienie wewnątrz i przynosiło ulgę. Ale Inkowie myśleli chyba, że taka operacja uwalnia złe duchy!

SUPŁY I LICZBY

12	8	1	18
9	7	12	9
13	0	7	10
6	6	11	20
9	13		9
	6		11
	9		

WIADOMOŚCI KIPU BYŁY ZASZYFROWANE. CZY MOŻECIE ODCZYTAĆ ZAPISANE TU SŁOWA? OTO PODPOWIEDŹ, KTÓRA POWINNA WAM POMÓC: A=9, E=7, I=6, G=13, P=10, Ł=20.

JOE MCDONALD – BRUCE COLEMAN LIMITED

Inkowie wierzyli, że świat jest pełen przeróżnych omenów! Omen jest znakiem, który mówi, że zdarzy się coś wspaniałego lub strasznego. Tęcza, hucząca sowa i lecąca kometa były złymi omenami. Kiedy Inka usłyszał pohukiwania sowy, mógł być przygnębiony przez wiele dni!

UZDROWICIELE

1 LEKARZEM ZOSTAWAŁ TEN, KTO MIAŁ TALENT DO UZDRAWIANIA.

2 DO WYPĘDZANIA DUCHÓW UŻYWANO ZAKLĘĆ I MONOTONNYCH ŚPIEWÓW.

3 BY UŚMIERZYĆ BÓL, NP. W CZASIE OPERACJI, INKOWIE ŻULI LIŚCIE KOKI.

4 NIEKTÓRE LEKI ROBILI ZE SPROSZKOWANEGO TYTONIU!

5 GDY INKASCY WOJOWNICY DOSTALI W GŁOWĘ RZUCONYM KAMIENIEM, LEKARZ UŻYWAŁ MŁOTKA I DŁUTA, BY WYJĄĆ ODŁAMKI KOŚCI. OTWÓR WYPEŁNIAŁ SREBREM.

Co roku we wrześniu Inkowie odprawiali pewne obrzędy w Cuzco. Wierzyli, że zapewnią im zdrowie przez cały rok. Wszyscy chorzy opuszczali miasto, a zdrowi pościli cały dzień. Kiedy wschodził księżyc, ludzie tańczyli na ulicach miasta, tak jak ten oto inkaski tancerz w dzisiejszym Peru.

J SWEENEY – TRIP

Hiszpańscy najeźdźcy przypadkowo sprowadzili do Ameryki Południowej mnóstwo chorób. Wielu Inków zmarło na szkarlatynę, odrę i ospę.

Kram z tkaninami

TO, SKĄD POCHODZIŁ INKA I JAK BYŁ WAŻNY, MOŻNA BYŁO ROZPOZNAĆ PO JEGO STROJU.

Regionalny styl

W imperium Inków żyły różne plemiona i każde z nich miało własne zwyczaje. Sapa Inka pozwalał im zachować swoje tradycje tak długo, jak długo były zgodne z jego wolą. Ludzie musieli nosić stroje swojego plemienia. Łatwo więc było poznać, kto skąd jest. Członków plemienia Inków rozpoznawano po długich uszach!

Kod kolorów

Większość ludzi nosiła długie koszule i płaszcze, a kolor ich ubrania informował o tym, jacy są ważni i o bogactwie. Szaty biednych miały zgaszone kolory, aby bogatsi mogli wyróżniać się z tłumu. Zamożni stroili się w drogie materiały, zdobione złotem.

Tkactwo

W czasach Inków było wielu tkaczy. Chłopki używały bawełny i wełny lam do tkania materiałów dla swoich rodzin. Tkacze pracujący dla inkaskiej szlachty używali najlepszej bawełny albo delikatnej wełny alpak. Ich tkaniny były jak jedwab. Bogacze nosili sandały ze skóry. Biedni mieli sandały z trawy, bawełny lub kolczastych roślin!

Inkaska szlachta uwielbiała jaskrawe kolory. Barwniki uzyskiwano z minerałów i roślin. Używano zielonych, pomarańczowych, żółtych i czerwonych piór do ozdabiania płaszczy, tarcz kołnierzy i pióropuszy.

J & P WEGNER – BRUCE COLEMAN LIMITED

POKAZ MODY

1 KOBIETY NOSIŁY DŁUGIE SUKNIE PRZEPASANE SZARFĄ. SWE POWŁÓCZYSTE PŁASZCZE SPINAŁY ZŁOTĄ LUB SREBRNĄ SZPILĄ. NIEKTÓRE INKASKIE DAMY MIAŁY NA GŁOWIE OPASKI, A INNE WELONY MIĘKKO OPADAJĄCE NA KARK.

2 MODNI INKASCY SZLACHCICE NOSILI JASKRAWE TUNIKI, SIĘGAJĄCE KOLAN. DŁUGIE PŁASZCZE ZWIĄZANE W DUŻY SUPEŁ ZWISAŁY IM Z RAMION. CAŁOŚCI DOPEŁNIAŁA OPASKA NA GŁOWIE I DRZEWIEC Z PIÓRAMI.

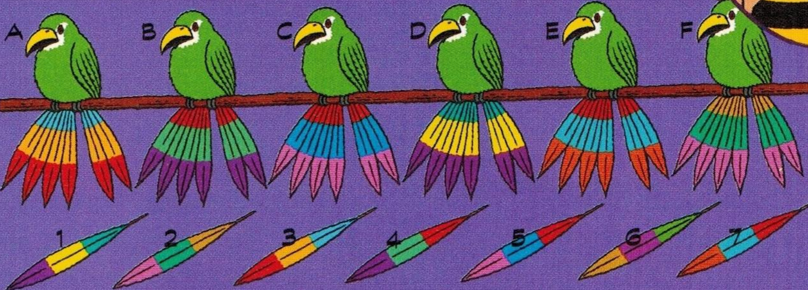
WARTO WIEDZIEĆ

NIEKTÓRE INKASKIE DZIEWCZĘTA MIESZKAŁY W DOMU WYBRANEK. PRZĘDŁY TAM I TKAŁY MATERIAŁY Z WZORAMI I OBRAZAMI DLA SAPA INKI.

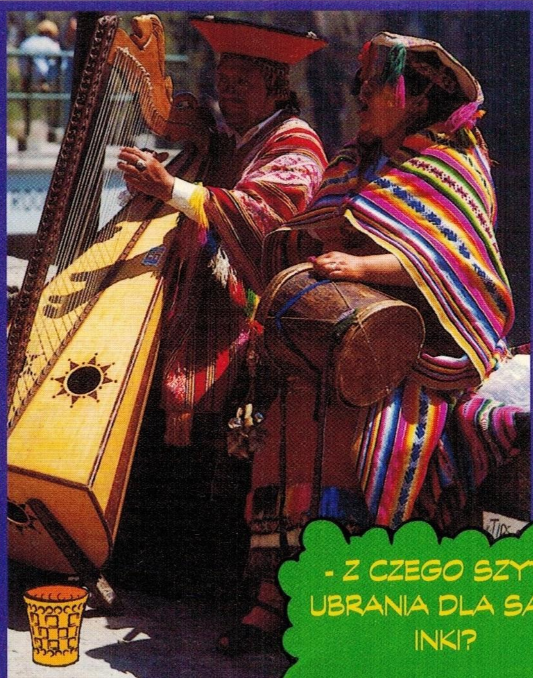
PIERZASTA TAJEMNICA

ODGADNIJCIE, KTÓRE PIÓRO NALEŻY DO KTÓREGO PTAKA? JEDNO NIE MA WŁAŚCICIELA!

Inkowie kochali taniec i muzykę. Dziś ludzie wciąż grają na starych instrumentach: fletach, bębnach i fletni Pana. Indianie peruwiańscy nadal noszą też tradycyjne kolorowe okrycia. Niektóre ze wzorów pochodzą z czasów Inków.

- Z CZEGO SZYTO UBRANIA DLA SAPA INKI?

- Z NAJLEPSZEJ TKANINKI.

3 INKASCY WOJOWNICY NOSILI WYŚCIEŁANE BAWEŁNĄ TUNIKI W JASKRAWYCH KOLORACH. ICH DREWNIANE TARCZE I HEŁMY ZDOBIŁY PIÓRA. POSZCZEGÓLNYM RANGOM W ARMII ODPOWIADAŁY STOSOWNE OZDOBY ORAZ PIÓROPUSZE.

4 CIĘŻKO PRACUJĄCY CHŁOPI NIE NOSILI KOLOROWYCH UBRAŃ. MUSIELI UBIERAĆ PROSTE TUNIKI LUB SUKNIE Z SZORSTKIEJ BAWEŁNY I WEŁNY. GRUBE PŁASZCZE CHRONIŁY PRZED ZIMNYM GÓRSKIM WIATREM.

WALLY I ZŁOTY OGRÓD

Kiedy złoty ptak zniknął z ogrodu świątyni Inków, Wally postanowił odnaleźć złodzieja po odciskach palców.

Wenda była tego dnia niezwykle zajęta. Stała w swojej pracowni i z wielkim przejęciem na twarzy rzeźbiła w srebrze ptaka. Wally siedział na podłodze i czytał książkę o Inkach, a Szczek w tym czasie bawił się gliną, jakby był wesołym szczenięciem.
– Co o tym myślisz? – spytała Wenda, wskazując na swoją rzeźbę.

– Świetna! – rzekł Wally. – Jest znakomita! Gdybym to ja o tym decydował, mogłaby nawet stanąć w ogrodzie świątyni Słońca.
– Gdzie? – spytała Wenda.
Wally wskazał na książkę, którą miał w ręku.
– Świątynia Słońca stała w Cuzco. Tak nazywała się stolica państwa Inków. Przed nią rozciągał się cudowny ogród, w którym wiele elementów wzniesiono ze srebra i złota. Nie uwierzysz, ale nawet ptaki w tym ogrodzie wyrzeźbione były ze szlachetnych kruszców. Ogród w każdym detalu starannie dopracowano. Wenda spojrzała na rysunek i dosłownie zaniemówiła z zachwytu.
– On jest po prostu wspaniały! Cofnijmy się do czasów Inków i zobaczmy go – zaproponowała niezwykle przejęta.
Wally spojrzał na zegarek.
– Czy mamy czas na taką daleką wyprawę? Nie zjadłem nawet obiadu.
– Daj spokój, jedzenie nie jest najważniejsze! Przekąsimy coś po drodze! Poza tym nie musimy przecież być tam zbyt długo. Chciałabym szybko wrócić, bo spotkałam tu Białobrodego. Prosił mnie, by go odwiedzić.
Wally spojrzał na Szczeka. Pies obwąchiwał właśnie jakąś kość.
– Więc chodźmy – zgodził się chłopiec, powoli podnosząc się z podłogi.
I trójka przyjaciół wyruszyła w podróż.

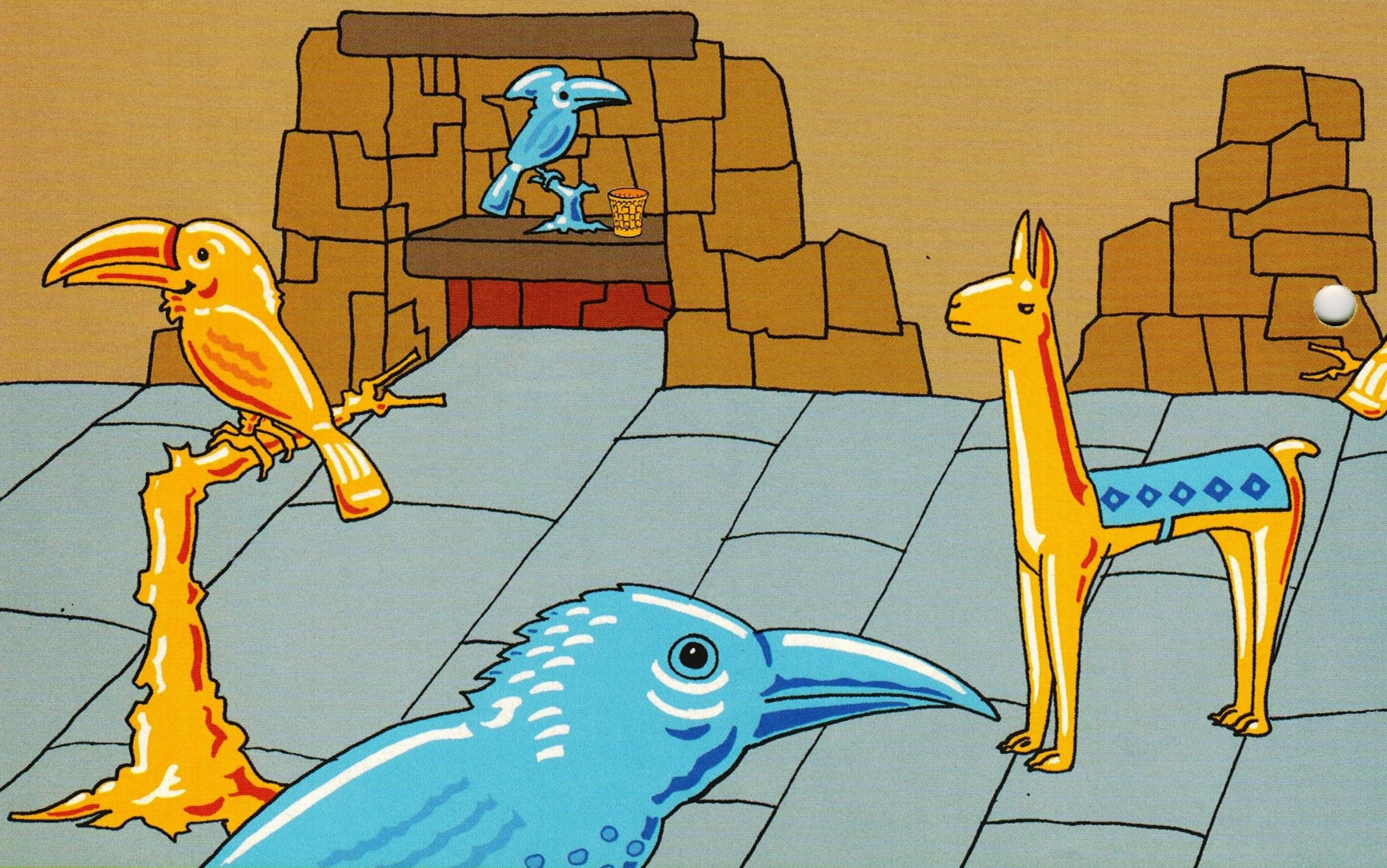
W chwilę później Wally, Wenda i Szczek stali już przed niezwykłą świątynią Słońca w Cuzco całe 500 lat wcześniej.
– Ciekawe, czy jest tutaj ktoś, kto mógłby oprowadzić nas po tym ogrodzie? – zastanawiała się głośno dziewczynka.
– Ja to zrobię – usłyszeli czyjś głos.
Przyjaciele odwrócili się gwałtownie. Ujrzeli mężczyznę z małym chłopcem.
– Jestem rzeźbiarzem. Wiele ze stojących w ogrodzie rzeźb to właśnie moje dzieła – poinformował ich nieznajomy. – Będę więc waszym przewodnikiem.
– Dziękujemy! – powiedziała Wenda.
W tym momencie usłyszeli burczenie dochodzące z brzuszka Szczeka.
– Sądzę, że najpierw musimy znaleźć jakąś przekąskę dla Szczeka, bo inaczej nie wytrzyma do obiadu! – roześmiał się głośno Wally. – Czy masz coś przeciwko zwiedzaniu ogrodu bez nas, Wendo?
– Wcale – odparła szczerze Wenda i wraz z rzemieślnikiem oraz jego synem zniknęła w ogrodzie.

Kiedy już obejrzeli wszystkie osobliwości cudownego ogrodu, Wenda pobiegła do Wally'ego.
– Ogród jest naprawdę fantastyczny – opowiadała. – Są tam piękne rzeźby lam i ptaków. Każda z nich jest doskonała. Mają prawdziwe proporcje...
Nie skończyła, bo jej opowieść została nagle przerwana przez przybycie służącego cesarzowej.
– Musisz pójść ze mną, cudzoziemko! – krzyknął sługa. – Nasza cesarzowa jest zła! Żąda, bym natychmiast cię do niej przyprowadził!
Wenda spojrzała z trwogą na Wally'ego. Pospieszyli przed oblicze władczyni.

Cesarzowa już na nich czekała. Obok niej stał przewodnik Wendy ze swoim synem, który towarzyszył im podczas zwiedzania ogrodu.
– Ten rzemieślnik powiada, że jeden z moich złotych ptaków został dziś rano skradziony – oznajmiła władczyni surowo.
– To wy byliście jedynymi zwiedzającymi – wskazała na Wendę, rzeźbiarza i jego syna – a więc złodziej jest z pewnością wśród was.
– Być może będę w stanie pomóc w schwytaniu złodzieja – zaoferował Wally, kłaniając się pokornie.
Był tak samo zdenerwowany jak Wenda. – Przez kilka minut chciałbym zostać w ogrodzie całkiem sam.
Cesarzowa groźnie uniosła brwi, a Wally czekał na decyzję władczyni.
– Dobrze! – powiedziała wyniośle.
Na jej rozkaz natychmiast wszyscy prócz Wally'ego opuścili ogród.

Chwilę później Wally zawołał ich z powrotem. Potem poprosił, aby trójka podejrzanych przeszła się po ogrodzie, delikatnie dotykając dziobów pozostałych ptaków.
– Ptaki widziały, co stało się tu dzisiejszego ranka – wyjaśnił. – Gdy dotkniecie ich dziobów, jeden z nich powie nam, kto z was jest złodziejem.
Wally i cesarzowa stali w milczeniu i czekali, aż podejrzani obejdą cały ogród. Atmosfera była napięta. Gdy podejrzani stanęli przy cesarzowej, wszyscy czekali na ptasi werdykt. Ale żaden z ptaków się nie odezwał.
– A teraz pokażcie mi swoje otwarte dłonie – zażądał Wally.
Podejrzani wyciągnęli ręce w stronę Wally'ego. Ręce rzemieślnika były czyste, lecz na dłoniach pozostałej dwójki błyszczały drobinki złota.
– To ty ukradłeś rzeźbę! – wykrzyknął

Wally, zwracając się do rzeźbiarza.
– Skąd wiedziałeś? – zapytał zaskoczony mężczyzna pobladły ze strachu.
– Kiedy zostałem sam w ogrodzie, na czubek każdego ptasiego dziobu wylałem odrobinkę nieschnącej złotej farby. Wiedziałem, że ten, kto ukradł rzeźbę, nie odważy się dotknąć ptaka, bo będzie się bał, że zostanie rozpoznany.
Rzeźbiarz dosłownie dygotał ze strachu i padł na kolana przed władczynią.
– Błagam, wybacz mi wszechwładna cesarzowo! – zawodził. – To prawda, ukradłem tę rzeźbę! Ale to moje najwspanialsze dzieło... Po prostu nie mogłem się z nim rozstać!
Cesarzowa spojrzała na łkającego mężczyznę i jej twarz złagodniała.
– Natychmiast zwróć rzeźbę do ogrodu – rozkazała. – Później przyjdź do pałacu, a wtedy zdecyduję, czy mam cię ukarać.
Rzeźbiarz i jego syn pobiegli po skradzioną rzeźbę, a władczyni podziękowała Wally'emu i wróciła do swych przestronnych komnat.

Myślę, że już czas na nas – powiedziała Wenda. Była wstrząśnięta tym, że ktoś mógł posądzić ją o kradzież.
– Nie jadłam obiadu i umieram z głodu.
Wally roześmiał się i spojrzał na zegarek.
– Jeśli wyruszymy zaraz, zdążymy jeszcze przed zamknięciem restauracji.
– Chodźmy więc! – zawołała Wenda.
I troje głodnych przyjaciół przemknęło przez bramę czasu.

KONIEC

W CZĘŚCI 30. LEWUS WPADA W KŁOPOTY W STAMBULE.

ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI

KIEDY JUŻ OSIĄGNĘLIŚCIE SZCZYTY Z INKAMI, SPRÓBUJCIE ROZWIĄZAĆ PARĘ SPRYTNYCH ZAGADEK!

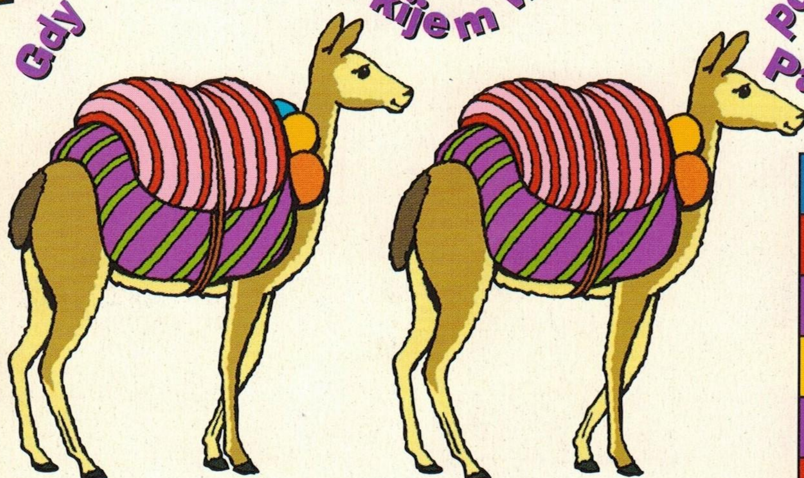
Ile słów, co najmniej trzyliterowych, potraficie ułożyć z wyrazu

PERUWIANKA

Bez liczby mnogiej!

- CO TO JEST SYRENA?
- PÓŁ KOBIETY, KTÓRA RYCZY NA ALARM!

Gdy Tupak Yupanki kijem w kamień łupię to po to Paczakuti dostanie po pupie

Wytęż wzrok

Te dwie lamy różnią się między sobą ośmioma szczegółami. Czy możecie je wskazać?

Z	Y	R	U	N	Z	S	Y	A
Ł	B	L	O	K	I	A	Ł	N
O	O	C	Z	U	C	P	A	Ł
T	K	A	C	Z	K	A	D	E
O	T	M	U	M	I	A	N	W
O	A	A	U	P	I	K	A	A
B	M	L	Ł	E	P	U	S	B

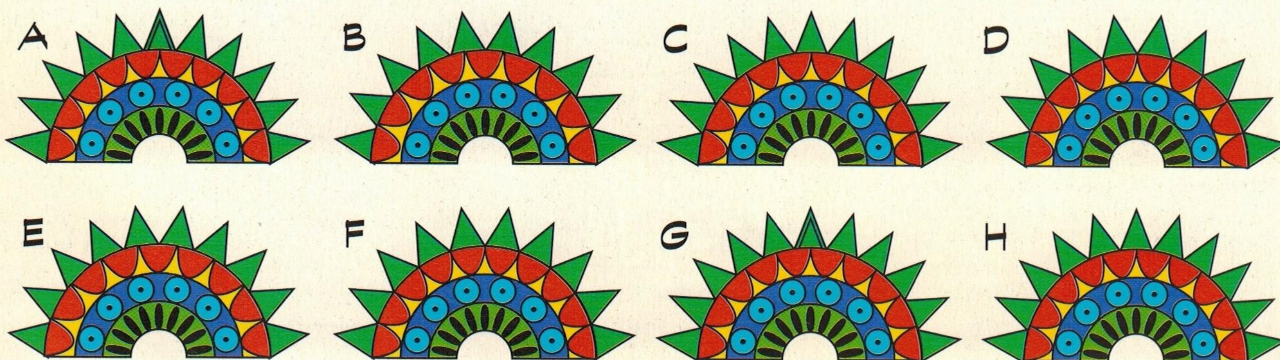
Utkane słowa

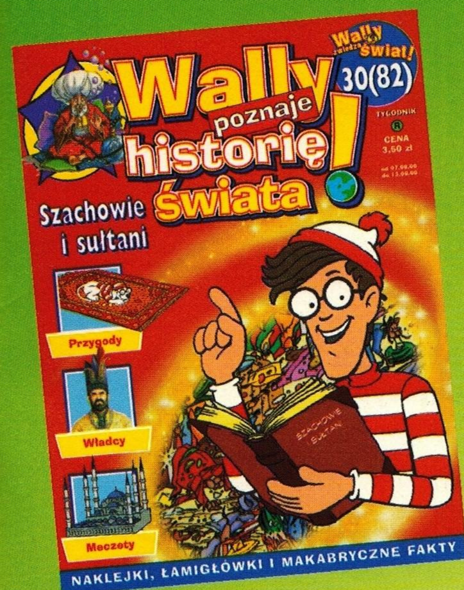
Odnajdźcie 12 słów ukrytych w tej tkaninie. Z 5 pozostałych liter ułóżcie słowo oznaczające inkaską stację.

Dziś Tupak Yupanki pobił matce dzbanki, więc mu Paczakuti skórę za to złupi

Pióropusze

Czy umiecie połączyć w pary te oto nakrycia głowy?

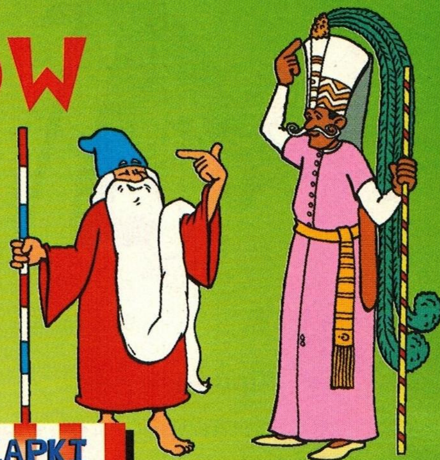

Za tydzień Wally leci do krainy

SZACHÓW I SUŁTANÓW

- PODGLĄDNIEMY WOJSKO SUŁTANA
- SPRÓBUJEMY SORBETU I ŁAKOCI
- PRZEKONAMY SIĘ, ŻE SULEJMAN WSPANIAŁY BYŁ ISTOTNIE WSPANIAŁY!

Oraz WIĘCEJ NAKLEJEK I MNÓSTWO WSPANIAŁYCH ZAGADEK

Wydawnictwo: GE Fabbri Phoenix Sp. z o.o.
Adres redakcji: 50-079 Wrocław, ul. Ruska 41/42
Tel. (071) 344 77 75, fax 344 79 84
Redaktor naczelny: Jędrzej Maciuk
Z-ca red. naczelnego: Violetta Nowakowska
Opracowanie graficzne: Jola Kłosowicz
Redaktor techniczny: Marcin Kolenkiewicz
Korekta: Elżbieta Niegoda i Waldemar Spallek
Kolportaż: Andrzej Grzebyk
Zamówienia na egzemplarze archiwalne przyjmujemy wyłącznie na kartkach pocztowych.

ISBN 83-910481-1-X, 83-88264-12-5 [cz. 29 (81)]

ATLAS:
otrzymasz go w prezencie wraz z numerem pierwszym WALLY POZNAJE HISTORIĘ ŚWIATA. Znajdziesz w nim ilustracje z całego świata, a także nieocenione informacje przydatne do zadań domowych. Są w nim obrazki słynnych budowli, zwierząt, a także mieszkańców świata.

NAKLEJKI:
w każdym numerze znajdziesz komplet darmowych naklejek do atlasu. Gdzie je naklejać? To proste! Numer naklejki odpowiada pustej kratce w atlasie.

Oprócz fantastycznych naklejek z numerami otrzymasz naklejki z reprezentantami różnych epok. Dostaniesz też zabawne naklejki Wally'ego, które możesz przykleić tam, gdzie chcesz.

SEGREGATOR:
pierwszy z czterech segregatorów otrzymasz z numerem drugim, w którym Wally cofa się w czasy faraonów. Każdy z numerów jest dziurkowany, tak więc łatwo wpiąć go do segregatora. Dzięki niemu cały zbiór nie będzie się niszczyć, a ty szybko znajdziesz potrzebny numer.

Historyczny quiz Wally'ego

CZY ZNACIE PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI NA TE NIEZWYKŁE PYTANIA, MIŁOŚNICY HISTORII?

1 **Jak mówiono na władcę Inków:**

a) Główny Inka,
b) Sapa Inka,
c) Kawa Inka.

2 **W czasie inkaskich świąt zmarli władcy byli:**

a) gośćmi,
b) jednym z dań,
c) kelnerami.

3 **Kipu to:**

a) jaskrawo kolorowe ptaki,
b) mała lama,
c) sznurki z supłami.

4 **Inkowie zarazili się odrą od:**

a) Hiszpanów,
b) swoich mumii,
c) Azteków.

5 **Miasto Machu Picchu zostało odkryte w roku:**

a) 2000,
b) 1911,
c) 1532.

6 **Andy są to:**

a) inkascy robotnicy,
b) góry,
c) jeziora.

7 **Czym Inkowie łączyli kamienne bloki:**

a) mułem,
b) cementem,
c) niczym.

8 **Bogaci Inkowie nosili ubrania zrobione z:**

a) końskiego włosia,
b) wełny alpak,
c) nylonu.

9 **Podczas Inti raymi Inkowie czcili:**

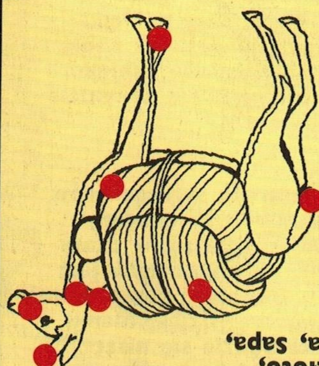
a) Księżyc,
b) Hiszpanów,
c) Słońce.

10 **Inkowie przesyłali wiadomości przez:**

a) kucyki,
b) internet,
c) gońców.

ODPOWIEDZI (NIE PODGLĄDAJ!)

Str. 1 Szukaj i znajdź: świnka morska - str. 5, puma - str. 9, Machu Picchu - str. 7, kipu - str. 17, chata - str. 11. **Str. 2 Kamienne bloki:** Nawet dzisiaj Peruwiańczycy obchodzą wielkie święto Słońca. **Str. 4 Złota tarcza:** mumia, Sapa Inka, Słońce, ofiara, pałac, lamy. **Str. 8 Dziwny goniec:** B. **Str. 10-11:** Wally jest na górze, nad złotym tronem władcy; łasuch siedzi na kamiennych schodach w prawym górnym rogu; dwóch hiszpańskich żołnierzy znajduje się w prawym dolnym rogu; wystrzałowym siedzeniem jest tron władcy; zakochana lama jest na prawo od złotego tronu; pantalony w grochy należą do żołnierza spadającego ze schodów, na prawo od lamy. **Str. 12 Supły i liczby:** A=9, P=10, M=12, G=13, I=6, R=8, E=7, L=0, O=1, N=11, K=18, Ł=20. Słowa: magia, religia, kapłan, omen. **Str. 15 Pierzasta tajemnica:** A-3; B-4; C-5; D-1; E-7; F-2. Pióro 6 nie należy do żadnego ptaka. **Str. 20 Wytęż wzrok:** rozwiązanie po prawej. **Utkane słowa:** bloki, sznury, kipu, Cuzco, supeł, złoto, tkaczka, lama, mumia, Sapa, sandały, bawełna. Z pozostałych liter: tambo. **Pióropusze:** A i G, B i E, C i H, D i F. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1b, 2a, 3c, 4a, 5b, 6b, 7c, 8b, 9c, 10c.

ODPOWIEDZI (NIE PODGLĄDAJ!)

Str. 1 Szukaj i znajdź: świnka morska - str. 5, puma - str. 9, Machu Picchu - str. 7, kipu - str. 17, chata - str. II. **Str. 2 Kamienne bloki:** Nawet dzisiaj Peruwiańczycy obchodzą wielkie święto Słońca. **Str. 4 Złota tarcza:** mumia, Sapa Inka, Słońce, ofiara, pałac, lamy. **Str. 8 Dziwny goniec:** B. **Str. 10-11:** Wally jest na górze, nad złotym tronem władcy; łasuch siedzi na kamiennych schodach w prawym górnym rogu; dwóch hiszpańskich żołnierzy znajduje się w prawym dolnym rogu; wystrzałowym siedzeniem jest tron władcy; zakochana lama jest na prawo od złotego tronu; pantalony w grochy należą do żołnierza spadającego ze schodów, na prawo od lamy. **Str. 12 Supły i liczby:** A=9, P=10, M=12, G=13, I=6, R=8, E=7, L=0, O=1, N=11, K=18, Ł=20. Słowa: magia, religia, kapłan, omen. **Str. 15 Pierzasta tajemnica:** A-3; B-4; C-5; D-1; E-7; F-2. Pióro 6 nie należy do żadnego ptaka. **Str. 20 Wytęż wzrok:** rozwiązanie po prawej. **Utkane słowa:** bloki, sznury, kipu, Cuzco, supeł, złoto, tkaczka, lama, mumia, Sapa, sandały, bawełna. Z pozostałych liter: tambo. **Pióropusze:** A i G, B i E, C i H, D i F. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1b, 2a, 3c, 4a, 5b, 6b, 7c, 8b, 9c, 10c.

